

مختصر متون فقه

مؤلف: بهزاد رئیس نافیچی

تحت نظر: دکتر محمد مهدی توکلی

موسسه فرهنگی طرح نوین اندیشه

www.tnovin.com

سرشناسه: رئیسی نافچی، بهزاد، ۱۳۷۲-

عنوان و نام پدیدآور: مختصر متون فقه/ مولف بهزاد ریسی نافچی؛ تحت نظر محمد مهدی توکلی.

مشخصات نشر: تهران: طرح نوین اندیشه، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ۳۹۱ ص.

شابک: 978-600-6284-89-7

وضعیت فهرست نویسی: فیفا

موضوع: فقه

موضوع: Islamic law

شناسه افزوده: توکلی، محمد مهدی، ۱۳۶۲-

رده بندی کنگره: ۳۱۳۹۵ م ۳ ۹ ت / ۱۶۹ BP

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۳۲

شماره کتاب شناسی ملی: ۴۲۵۹۱۳۹

اسارت طرح نوین اندیشه

تهران: خیابان فلسطین، پایین تر از جوار کشاورز، خیابان شهید حجت دوست، پلاک ۲۹

تلفن: ۸۸۹۸۶۲۷۷ - ۸۸۹۸۶۲۷۸

www.tnovin.com

مختصر متون فقه

بهزاد رئیسی نافچی

تیراژ: ۲۰۰۰ جلد

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۵

صفحه آرای: یاسر عزآباد

ناظر چاپ و امور فنی: محسن کاربخش

۶۶۹۷۱۵۷۸-۹

حق چاپ محفوظ است

قیمت: ۲۸۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۸۴-۸۹-۷

ISBN: 978-600-6284-89-7

فهرست مطالب

بخش اول: فقه دادرسی

۱۷۵	کتاب العاریه	۱۱
۱۷۷	کتاب المزارعه	۱۳
۱۸۰	کتاب المساقاة	۲۵
۱۸۳	کتاب الاجاره	۳۲
۱۹۴	کتاب الوکاله	۴۱
۱۹۹	کتاب الشفعه	۴۳
۲۰۴	کتاب الجعاله	۵۳

بخش دوم: فقه اموال

۲۰۹	بخش پنجم: فقه احوال شخصیه	۶۰
۲۱۱	کتاب الحجر	۶۴
۲۱۵	کتاب الوصایا	۶۹
۲۲۷	کتاب المیراث	۷۱

بخش سوم: فقه ضمان

۲۵۳	بخش ششم: فقه خانواده	۷۰
۲۵۵	کتاب النکاح	۸۱
۲۹۱	کتاب الطلاق	۱۴۱
۲۹۹	کتاب الخلع و المباراة	۱۴۶
۳۰۳	کتاب الظهار	۱۵۳
۳۰۵	کتاب الایة	۱۵۶
۳۰۸	کتاب النفل	۱۵۹

بخش چهارم: فقه عقود مسین

۳۱۳	بخش هفتم: فقه جزایی	۱۶۳
۳۱۵	کتاب الحدود	۱۶۷
۳۴۹	کتاب القصاص	۱۷۰
۳۶۷	کتاب الديات	۱۷۲

کتاب المتاجر	۸۱
کتاب الدين	۱۴۱
کتاب الرهن	۱۴۶
کتاب الضمان	۱۵۳
کتاب الحوالة	۱۵۶
کتاب الکفالة	۱۵۹
کتاب الصلح	۱۶۳
کتاب الشرکة	۱۶۷
کتاب المضاربة	۱۷۰
کتاب الودیعه	۱۷۲

مقدمه

از همان روزهای ابتدایی که قانون گذاری ایران آغاز شد و حقوق ایران به صورت مکتوب و منون در آمد متون فقهی و منابع شرعی به عنوان یکی از منابع اصلی تقنین مدنظر قرار گرفت. حقوق ایران از ابتدا به عنوان یک سیستم حقوقی دوگانه متولد شد که هم بر منابع فقهی متکی بوده و هم بر دستاوردهای حقوقی سایر کشورها علی الخصوص فرانسه و سويس.

اتکای قوانین ایران بر منابع فقهی، در حیطه هایی چون حقوق خانواده و احوال شخصیه و حقوق ارثیه از همان ابتدا به وضوح آشکار بود.

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران این اتکا به حوزه های جزایی و ادله اثبات دعوی نیز راه یافت و قانونگذار و قانون اساسی با پیش بینی شورای نگهبان چنین مقرر کرد که سایر قوانین که در حوزه های سکوت منابع فقهی نیز ملون و مصوب می شوند نباید خلاف شریعت باشند، یعنی نباید در تعارض با گزاره های قرآن و سنت باشند.

از طرف دیگر اصل ۱۳۹ قانون اساسی منابع معتبر اسلامی یعنی گزاره های قرآن و سنت و فتاوی معتبر فقهی را در موارد سکوت و اجمال و ابهام و تعارض قوانین به عنوان منبع صدور رأی معرفی نمود و به سنت آمیختگی بیشتر حقوق و شریعت گام برداشت تا جایی که به نظر برخی حقوق انان، اصل قانونی و شرعی بودن جرم و مجازات جایگزین اصل قانونی بودن جرم و مجازات شد. بنابراین، متون فقه از چند جهت برای یک حقوق دان لازم است:

(۱) متون فقهی، نه تنها و نه جای بسیاری از قوانین ما در حیطه های چون حقوق خانواده، حقوق ارثیه، عقود و ایقاعات، احوال شخصیه، قصاص و دیات، حدود و ادله اثبات دعوی است. بنابراین در تفسیر قوانین مرتبط با حوزه های فوق باید به متون فقهی به عنوان منبع و منشأ قانون توجه نماییم.

(۲) متون فقهی بنابر اصل ۱۲ قانون اساسی و اصل شرعی و قانونی بودن جرم و مجازات در موارد سکوت قانون، منبع صدور رأی و مبنای مستند صدور رأی قرار می گیرد، بنابراین در مقام صدور رأی حداقل در موارد سکوت و اجمال، ابهام و تعارض قوانین قاضی باید به منابع معتبر اسلامی مراجعه کند.

(۳) با توجه به آنکه در قانون اساسی، شورای نگهبان بر اساسی صحت و اعتبار قوانین مجلس و تأیید عدم مغایرت آنها با شرع پیش بینی شده است. بنابراین اگر از قانونی که توسط مجلس تصویب و توسط شورای نگهبان تأیید شده است تفاوتی در متن مذکور آید، نه گردد باید آن قانون را به نحوی تفسیر کرد که تفسیر ما منتهی به یک گزاره خلاف شرع نگردد؛ چراکه اگر قرار بر آن بود که آن قانون منتهی به یک گزاره خلاف شرع گردد، شورای نگهبان آن را تأیید نمی کرد.

صرف نظر از تمام آنچه که در فوق بیان شد، یک حقوق دان اسلام گرا در تفسیر قانون و اجرای آن می کوشد که حدود و شریعت را نگاه دارد و تفسیری ارائه دهد که خلاف شرع نباشد نه آنکه به صورت گزینشی به منابع فقهی نگاه کند و در هر موردی که نظری را موافق طبع خود دید آنرا برگزیند ولو آنکه نظری شاذ و به وضوح خلاف قرآن و سنت باشد.

کتاب حاضر که به کوشش فاضل ارجمند جناب آقای بهزاد رئیس توبین شده است، بیان منون و منظمی از احکام فقهی اسلامی بر مبنای فقه شیعه امامیه و برگرفته از کتاب لمعه و شرح لمعه است که بی شک در شمار آثار ماندگار آموزشی در حیطه آموزش متون فقه به زبان فارسی است. امید است که این کتاب بتواند راهگشای کوشندگان عرصه حقوق و راهنمای جویندگان علم باشد و ما توفیقی الا بالله علیه توکلت و الیه اتبم

دکتر محمد مهدی توکلی

پیشگفتار

امام باقر (ع): «زکات دانش این است که آنرا به پندگان خنایاموزی.»

متون فقه یکی از دروس مهم در رشته‌های حقوق و فقه و حقوق اسلامی می‌باشد و یکی از منابع مهم آزمون کارشناسی ارشد، دکتری رشته حقوق و فقه حقوق اسلامی و برخی از آزمون‌های حقوقی می‌باشد. فلذا تسلط بر متون فقه کمک شایانی به داوطلب و دانشجو برای موفقیت در آزمون‌های ذکر شده می‌کند.

منبع آزمون‌های حقوقی کتاب «اللمعه الدمشقیه» اثر شهید اول می‌باشد. اما طبق رویه‌های موجود در سال‌های اخیر طراحان بر نظرات شهید ثانی نیز نظر دارند و از آن مباحث نیز سوال طراحی می‌گردد فلذا در حقیقت منبع اصلی برای مطالعه و تسلط دانشجو برای پاسخگویی به سوالات کتاب «الروضة» شهید سی‌ویشتم می‌باشد و تست‌ها و سوالات نیز به زبان عربی طراحی می‌گردد. بسیار زیاد و متن آن نیز می‌باشد و تست‌ها و سوالات نیز به زبان عربی طراحی می‌گردد. داوطلب علاقه و تمایل چندانی برای پاسخگویی به سوالات این درس را نداشته و نگاه جدی به این درس ندارد.

مجموعه حاضر تلخیص فارسی کتاب شرح لمعه می‌باشد که سعی شده با نموداری کردن مطالب و دسته بندی کردن مطالب کتاب و انسجام بخشیدن و تغییر برخی مباحث کتاب و همچنین استفاده از چندین کتاب ترجمه موجود برای انتخاب متنی روان، ساده و قابل درک، فهم این درس را برای خواننده سهیل و آسان نموده و یادگیری و افزایش دهد. این کتاب در عین مختصر بودن کاملاً جامع بوده و سعی شده که مطالب کتاب شهید اول به صورت کامل بیان گردد و مباحث و استدلالات شهید ثانی در حد لزوم ذکر شود.

از دیگر ویژگی‌های این کتاب ارائه یک دسته بندی جدید از مباحث و بخش مطالب بر اساس نظم حقوقی ایران می‌باشد و هدف از این کار تطبیق فقه اسلامی بر حقوق فعلی می‌باشد تا خواننده کتاب هنگام مطالعه مباحث این کتاب با جایگاه این مباحث در حقوق ایران آشنا گردد. توصیه ما به دانشجویان و خوانندگان عزیز این است که ابتداءً بر متن فارسی تسلط کافی پیدا کنند، چراکه فهمیدن و درک مطلب نیمی از راه را برای دانشجو هموار می‌کند و درحسب نیاز تسلط بر مباحث و درک صحیح از فقه و مطالب آن می‌تواند پاسخگوی سوالات عربی نیز باشد. اما متذکر می‌شوم این سخن بدین معنی نیست که داوطلب و دانشجو از خواندن متن عربی بی‌نیاز است و تسلط بر مباحث عربی بستگی به توانایی دانشجو و میزان تسلط وی بر زبان عربی دارد. بنده به عنوان مؤلف کتاب حاضر امینوارم سهمی در یادگیری دانشجویان و خوانندگان عزیز کتاب و موفقیت ایشان در آزمون‌های مختلف داشته باشم. در آخر از تمامی دوستان عزیزی که مشوق بنده در تالیف کتاب بوده‌اند و نیز خانواده‌ام که با حمایت‌های خود باعث پیشرفت من بوده‌اند و نیز استاد گرانقدر جناب آقای دکتر محمدمهدی توکلی که زحمت نظارت بر کتاب را کشیده‌اند و حامی بنده در این راه بوده‌اند و همچنین جناب آقای فرجی مدیر موسسه طرح نوین که انتشار این اثر را عهده دار شدند تشکر و قدردانی می‌نمایم.

بهزاد رئیس نافیچی